

Sylwia Maleszak

Kreowanie wzorca politycznego, społecznego i zawodowego kobiet w Polsce przez PPR/PZPR w latach 1945 – 1956 na przykładzie województwa lubelskiego

Streszczenie

W pracy doktorskiej analizowany jest projekt aktywizacji pozadomowej mieszkanek Lubelszczyzny poprzez próbę przebudowania ich mentalności i odgrywanej roli społecznej. Projekt realizowany przez władze państwowe zakładał stworzenie kobiety postępowej według komunistycznego wzorca, zaangażowanej w sprawy społeczno-polityczne i aktywnej zawodowo. Cezurę początkową wyznacza koniec II wojny światowej, a końcową 1956 r., gdy podczas destalinizacji nadszedł kres wdrażanej koncepcji.

Po zakończeniu konfliktu zbrojnego z lat 1939 – 1945 dążono do istotnej modyfikacji systemu struktury społecznej w Polsce. Dotychczasowe różnice oraz odrębności kobiet i mężczyzn, które ustanawiały porządek społeczny, determinowały granice ich ekspansji w życiu zawodowym, a także działalności publicznej miały zostać przekształcone. Komuniści wykorzystując system polityczny starali się doprowadzić do egalitaryzacji płci. Pod koniec lat 40. XX w. rozpoczęło się intensywne wprowadzanie projektu, którego efektem było spotęgowane wstępowanie pań w sfery życia zawodowego i społecznego wcześniej zarezerwowane dla mężczyzn.

W dysertacji ukazane zostały próby urzeczywistnienia wzorca nowej kobiety i realne oddziaływanie inicjowanej polityki na życie mieszkanek terenów między Wisłą a Bugiem. Dokonana została analiza zróżnicowanego stosunku kobiet do propagowanych zmian, stopnia ich skuteczności i skutków społecznych oraz kulturowych wdrażanych pomysłów.

Po wojnie mobilizowano Polki do wyjścia poza znane i przypisane do ich płci obszary funkcjonowania w społeczeństwie. Miało to na celu z jednej strony przyspieszyć proces budowania tzw. socjalistycznych stosunków społecznych z drugiej zaś wesprzeć rozwiązywanie ówczesnych problemów gospodarczych. Namawiano do działalności na rzecz lokalnej społeczności, angażowania się w sprawy polityczne i rozpoczęcia pracy zawodowej w profesji dotychczas przypisanej jedynie mężczyznom. Propaganda lansowała szeroko pojętą emancypację kobiet. Nowe zadania nie zwalniały Polek z wykonywanych dotychczas

obowiązków takich jak opieka nad potomstwem i domem. Rządzący w kraju komuniści zakładali, że panie będą w stanie pogodzić wszystkie te role i harmonijnie je wypełniać co było zadaniem nierealnym. Komunistyczny projekt propagowany przez centralne władze PPR/PZPR zderzał się z kulturowym wzorcem kobiety ugruntowanym w Polsce przez Kościół katolicki. Był on szczególnie ważny wśród mieszkanek wsi, które dominowały w kraju i województwie lubelskim. Ponadto w gronie zmaskulinizowanej lokalnej elity władzy, która odpowiadała za wdrażanie projektu nowej kobiety dało się odczuć wyraźną niechęć do jego skutecznej realizacji. Rewolucyjna zmiana zawodowej i społecznej roli pań nie zyskała akceptacji wśród partyjnych mężczyzn. W efekcie w analizowanym terenie następowało w skali masowej odrzucenie przez kobiety projektowanych im przez władzę nowych funkcji i obowiązków.

Od 1955 r. centralne władze komunistyczne zaczęły odchodzić od koncepcji nowej kobiety. Powoli powracano do tzw. naturalnego porządku, odrzucając równościowy projekt. Przypominano o odmienności obu płci i naturalnych cechach pań oraz panów, które niejako determinowały do pracy w konkretnych obszarach życia. Istotne i trwałe zmiany w życiu kobiet Lubelszczyzny przyniosły dopiero procesy urbanizacyjne.

Sybie Dlebsich